Wytyczne ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 24 kwietnia 2018 r. do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2018-2019 na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)

1. ZAŁOŻENIA

Przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) określiły zarówno zakres zadań gminy, powiatu, województwa i urzędów centralnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jak również wskazały przedstawicieli zawodów i instytucji, którzy są zobowiązani do podejmowania tych działań.

Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wymaga wiedzy z wielu dziedzin – m.in. prawa, psychologii, pracy socjalnej, pedagogiki, socjologii, medycyny. Dlatego też niezbędne jest, aby osoby, które na co dzień w swojej pracy zawodowej mają lub mogą mieć bezpośredni kontakt z problematyką przemocy w rodzinie oraz te, które są członkami zespołów interdyscyplinarnych lub grup roboczych były odpowiednio przeszkolone w tym zakresie.

Niniejsze wytyczne określają minimalny standard szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – tak w obszarze tematyki, jak i liczby godzin.

Wskazane jest, aby osoby realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie stale podnosiły swoje kompetencje poprzez uczestnictwo w szkoleniach i różnych innych formach kształcenia.

2. OSOBY UCZESTNICZĄCE W SZKOLENIU

Szkolenia organizowane przez Marszałków Województw skierowane są do przedstawicieli instytucji, którzy zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym w szczególności do:

a. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
b. organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości (Policji, żandarmerii wojskowej, straży miejskiej, prokuratorów, sędziów, kuratorów sądowych, służby więziennej itd.)

c. ochrony zdrowia (lekarzy, pielęgniarek, ratowników medycznych itd.);
d. oświaty (nauczycieli, nauczycieli przedszkolnych, pedagogów szkolnych, psychologów, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych itd.);
e. gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
f. instytucji, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz na rzecz jej ochrony.

3. ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA SZKOLENIA

Szkolenia powinny obejmować tematy związane z definiowaniem zjawiska przemocy w rodzinie oraz metodami interweniowania w przypadkach jej wystąpienia.

W szczególności zalecane są następujące bloki tematyczne:

1. Profilaktyka przemocy, zasady prowadzenia oddziaływań uprzedzających wystąpienie zjawiska przemocy:

a. kreowanie pozytywnego wizerunku rodziny i wzmacnianie rodzinnych wartości, w szczególności omówienie zasady ochrony życia rodzinnego, kształtowanie kompetencji poszanowania autonomii rodziny;
b. omówienie praw rodziny zagwarantowanych przez Konstytucję RP oraz ustawy;
c. kształtowanie umiejętności komunikacji wewnątrzrodzinnej (umiejętności nazywania własnych uczuć, szacunku dla drugiej osoby);
d. kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów wewnątrzrodzinnych (znaczenie wsparcia terapeutycznego);
e. kształtowanie postaw prospołecznych, w szczególności wskazanie na znaczenie rozwoju kompetencji dla profilaktyki przemocy w rodzinie;
f. zasady, formy, metody, narzędzia prowadzenia lokalnej diagnozy skali zjawiska przemocy w rodzinie;
g. wprowadzenie działań związanych z profilaktyką uzależnień;
h. metodyka pracy z rodzinami zagrożonymi przemocą w rodzinie;
i. zasady, metody, formy pracy profilaktycznej i edukacyjnej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2. Zjawisko przemocy w rodzinie oraz sytuacja psychologiczna osób doznających tej przemocy, zachowania osób stosujących przemoc w rodzinie i możliwość pomocy:

a. definicja przemocy w rodzinie, rozróżnienie przemocy od zachowań agresywnych i sytuacji konfliktowych, rodzaje przemocy w rodzinie,

skala zjawiska, cykle przemocy, czynniki ryzyka w tym szczególnie: płeć, wiek, stan zdrowia, pojawienie się uzależnień zwłaszcza od alkoholu itd.;
b. przyczyny przemocy w rodzinie;
c. formy przemocy: fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna, zaniedbywanie;
d. diagnoza sytuacji i pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie;
e. osobiste postawy wobec przemocy w rodzinie;
f. mechanizmy psychospołeczne towarzyszące przemocy;
g. konsekwencje doświadczania przemocy w rodzinie – portret psychologiczny osób doznających tej przemocy (omówienie procesu wtórnej wiktymizacji, syndromu wyuczonej bezradności);
h. strategie postępowania osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzające do usprawiedliwienia swego zachowania, źródła przemocy, psychologia osób stosujących przemoc;
i. możliwości pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie (wyróżnienie etapów pomagania – interwencja, pomoc psychospołeczna, interwencja kryzysowa, terapia itd.);
j. oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie (programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, programy psychologiczno-terapeutyczne, terapia uzależnień, działania karne itd.);
k. dane statystyczne dotyczące osób doznających przemocy w rodzinie i osób stosujących taką przemoc.

3. Etapy pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie i stosującymi przemoc w rodzinie:

a. diagnoza sytuacji i stopnia zagrożenia;
b. diagnoza przyczyn występowania ze strony sprawcy zachowań przemocowych;
c. diagnoza potrzeb członków rodziny z problemem przemocy – w tym osób doznających przemocy, dzieci i osób stosujących przemoc;
d. metody interwencji;
e. udzielanie wsparcia i pomoc psychoterapeutyczna, prawna, socjalna, pedagogiczna, z zachowaniem zasad podmiotowości i dobrowolności w korzystaniu ze środków oddziaływania;
f. monitorowanie sytuacji rodzin z problemem przemocy.

4. Przemoc wobec dziecka:

a. diagnoza sytuacji dziecka/dzieci doświadczającego przemocy w rodzinie;
b. dziecko krzywdzone;
c. dziecko jako świadek przemocy w rodzinie;
d. pomoc psychologiczno-pedagogiczna, prawna dziecku krzywdzonemu;
e. metody interwencji w przypadku przemocy stosowanej wobec dzieci przez osoby najbliższe;

f. postępowanie z rodzicami i innymi osobami dorosłymi stosującymi przemoc wobec dzieci;
g. reprezentacja dziecka w procedurze „Niebieskie Karty";
h. rola przedstawicieli i służb i instytucji w rozpoznawaniu symptomów krzywdzenia dziecka i przeprowadzaniu interwencji;
i. wskazanie na konieczność wysłuchania dziecka i w miarę możliwości uwzględnienia jego zdania w toku ustalania praw dziecka przez organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko;
j. monitorowanie sytuacji dziecka dotkniętego problemem przemocy w rodzinie.

5. ***Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych:***
   a. skala zjawiska przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych;
   b. diagnoza sytuacji osób krzywdzonych zależnych od innych;
   c. szczególne potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych w obszarze bezpieczeństwa oraz pomocy socjalnej, prawnej i psychologicznej;
   d. monitorowanie sytuacji rodzin z problemem przemocy w rodzinie z osobą starszą lub niepełnosprawną.

6. ***Współpraca w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych:***
   a. uprawnienia, kompetencje, zadania poszczególnych służb;
   b. praca zespołów interdyscyplinarnych;
   c. powoływanie i metodyka pracy grupy roboczej;
   d. czynniki wpływające na podniesienie skuteczności pomocy dla osób doznających przemocy;
   e. realizacja procedury „Niebieskie Karty", w tym m.in. sposób prowadzenia rozmów z osobami doznającymi i stosującymi przemoc, wskazówki dotyczące wypełniania formularzy „Niebieskie Karty", zakres i sposób dokumentowania prowadzonych spraw w ramach procedury oraz zasady wymiany informacji pomiędzy służbami, umiejętność dokonania oceny co do zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty" - rozróżnienie przemocy w rodzinie od zachowań agresywnych i sytuacji konfliktowych;
   f. koordynacja podejmowanych interdyscyplinarnie działań;
   g. metody interwencji w przypadku przemocy w rodzinie stosowanej wobec osób starszych i niepełnosprawnych, problemy i trudności związane z prowadzeniem ww. interwencji.

7. ***Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy:***
   a. omówienie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), aktów wykonawczych do ustawy oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020;

b. omówienie przepisów karnych, w szczególności rodzajów przestępstw, do których najczęściej dochodzi w rodzinie (należy zwrócić uwagę, że przestępstwo znęcania się w rodzinie, zgwałcenia, uszkodzenia narządu ciała poniżej dni siedmiu jest ścigane z urzędu, a nie na wniosek pokrzywdzonych);
c. podstawowe zagadnienia prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz cywilnego użyteczne w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie i wykonywania władzy rodzicielskiej;
d. podstawy prawa medycznego, w tym zagadnienia dotyczące zasad udzielania świadczeń zdrowotnych ofiarom przemocy, zachowania tajemnicy medycznej, wydawania zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych ze stosowaniem przemocy;
e. umiejętność przygotowania wybranych pism (m.in. wniosku o podjęcie czynności procesowych przez sąd opiekuńczy, zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wniosku o przyznanie świadczenia czy zasiłku);
f. odpowiedzialność służb za niepodejmowanie działań w sytuacji przemocy w rodzinie.

8. ***Superwizja w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:***
a. superwizja dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych realizujących procedurę „Niebieskie Karty";
b. superwizja dla trenerów realizujących programy oddziaływań korekcyjno–edukacyjnych oraz oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

4. METODY SZKOLENIA

Szczególnie rekomendowane są metody interaktywne – warsztatowe, ćwiczeniowe, seminaryjne - w małych grupach (których wielkość nie powinna przekraczać 20 osób).
Superwizja może być częścią każdego bloku szkoleniowego lub może być prowadzona jako odrębna jednostka szkoleniowa.

5. CZAS TRWANIA SZKOLENIA

Czas trwania szkolenia powinien wynosić minimum 24 godziny.
Maksymalny czas trwania szkolenia określa realizator szkolenia w zależności od potrzeb występujących na terenie danego województwa i możliwości organizacyjnych samorządu województwa.

6. ZALICZENIE SZKOLENIA

Organizator szkolenia jest zobowiązany do wydania uczestnikom szkolenia zaświadczenia o jego ukończeniu. Zaświadczenie powinno zawierać: dane uczestnika, dane podmiotu realizującego szkolenie, okres w jakim przeprowadzono szkolenie a także dane dotyczące liczby godzin w poszczególnych blokach tematycznych, uwzględnionych w szkoleniu.
Warunkiem otrzymania zaświadczenia jest obecność na zajęciach.

7. MONITORING I EWALUACJA PROWADZONYCH SZKOLEŃ

Monitoring prowadzony jest w trakcie trwania szkoleń przez podmiot zlecający ich prowadzenie i obejmuje on zarówno aspekt formalny, jak i merytoryczny. Realizator szkolenia ma obowiązek przeprowadzić ankietę ewaluacyjną dla organizatora. Ankieta ewaluacyjna powinna uwzględniać ocenę uczestników szkolenia, co do jakości oraz zakresu merytorycznego szkolenia, a także pozwalać na zdiagnozowanie dalszych potrzeb szkoleniowych uczestników zajęć. Szczegółowy zakres merytoryczny ankiety oraz sposób jej przeprowadzenia powinien zostać ustalony pomiędzy organizatorem, a realizatorem szkolenia.

8. KWALIFIKACJE REALIZATORÓW

Osoby prowadzące szkolenia powinny posiadać następujące kwalifikacje:

1) ukończone studia wyższe na jednym z kierunków: prawo, pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika opiekuńczo – wychowawcza, resocjalizacja, praca socjalna, psychologia, politologia, politologia i nauki społeczne, socjologia, polityka społeczna, nauki o rodzinie;
2) w przypadku ukończenia studiów wyższych na innych kierunkach niż tych, wymienionych w pkt. 1, dopuszczalne są kwalifikacje uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, organizacji pomocy społecznej*, pedagogiki, pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej, pedagogiki specjalnej lub resocjalizacji;
3) ukończone specjalistyczne szkolenia w wymiarze nie mniejszym niż 100 godzin dydaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie lub co najmniej 5-letnie doświadczenie pracy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
4) bloki prawne powinny prowadzić osoby z wyższym wykształceniem prawniczym posiadające co najmniej 2-letnie doświadczenie w pracy

w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w zakresie udzielania pomocy prawnej.

5) superwizja powinna być prowadzona przez osoby posiadające uprawnienia superwizora zgodne z właściwością zawodową osób superwizowanych.

---

* w przypadku studiów podyplomowych z organizacji pomocy społecznej równorzędnie traktowane jest ukończenie szkolenia z zakresu specjalizacji z organizacji pomocy społecznej

ZATWIERDZAM:
PODSEKRETARZ STANU
Elżbieta Bojanowska

Elżbieta Bojanowska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej